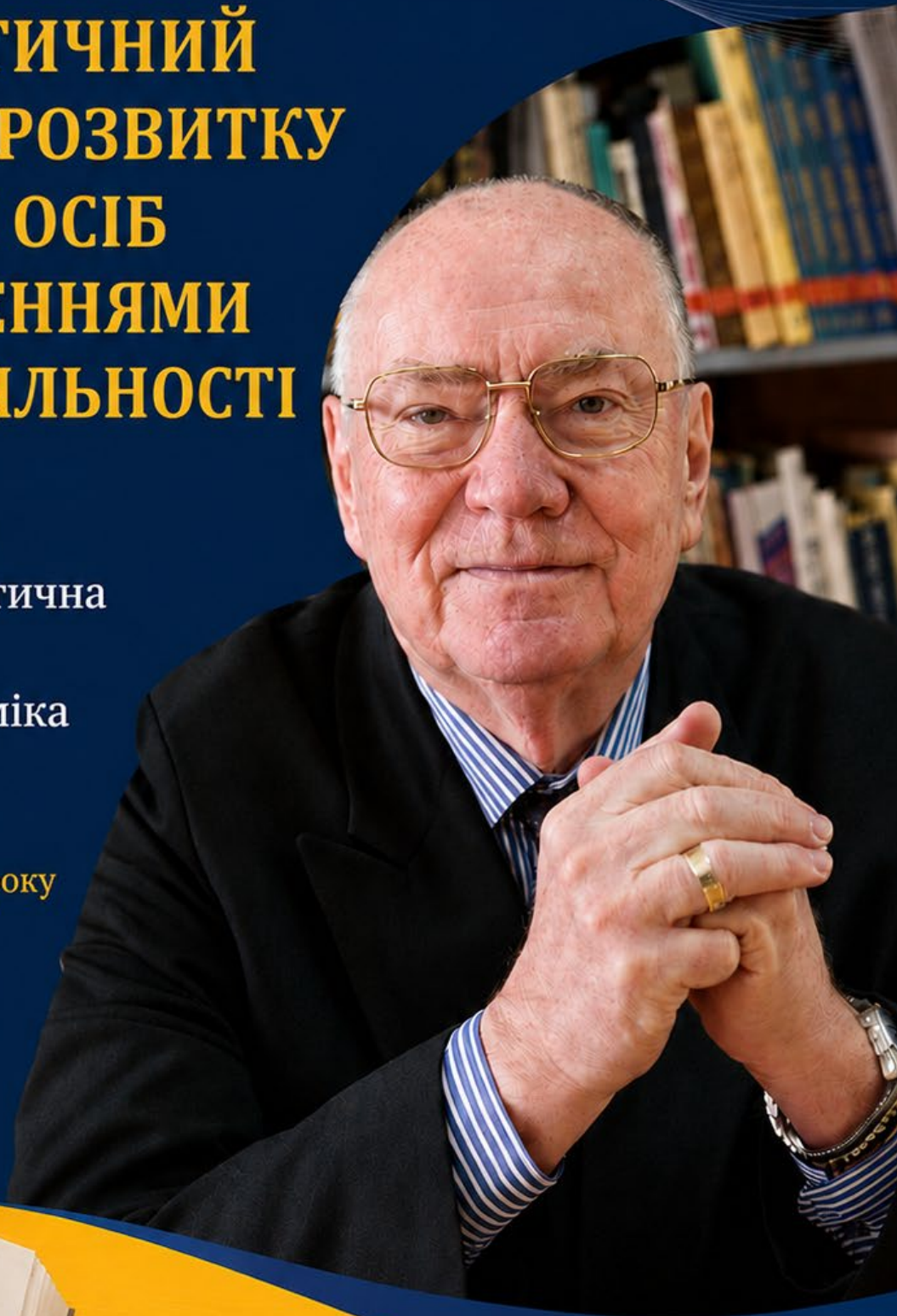
СИНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД У РОЗВИТКУ ТА ОСВІТІ ОСІБ З ОБМЕЖЕННЯМИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

І Міжнародна науково-практична конференція пам'яті академіка В.М. Синьова

13-14 березня 2026 року

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ КОНФЕРЕНЦІЇ

УДК 378.091.3-056.2/.3:007.2]:005.745

Збірник матеріалів конференції рекомендовано до видання рішенням Вченої Ради факультету спеціальної освіти та соціальної політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (Протокол № 6 від 28 квітня 2026 року)

Рецензенти:
О.В. Чеботарьова **–** доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу освіти дітей з порушеннями інтелектуального розвитку Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України
Л. М. Руденко **–** доктор психологічних наук професор, завідувач кафедри спеціальної психології факультету спеціальної освіти та соціальної політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

За редакцією:
І.С. Маркусь – кандидата педагогічних наук, доцента, декана факультету спеціальної освіти та соціальної політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, президента громадської організації «Українська асоціація корекційних педагогів».
І.О. Сасіної – кандидата психологічних наук, доцента, завідувача кафедри освітньої реабілітації осіб з порушеннями зору факультету спеціальної освіти та соціальної політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

ISBN 978-966-931-359-1

Синергетичний підхід у розвитку та освіті осіб з обмеженнями життєдіяльності: збірник матеріалів **І Міжнародної науково-практичної конференції пам'яті академіка В.М. Синьова (13-14 березня 2026 року)** / за редакцією І.С. Маркусь, І.О. Сасіної. Київ: Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2026. 358 с. Електронне видання

УДК 378.091.3-056.2/.3:007.2]:005.745

Повну відповідальність за зміст, підбір, точність наведених матеріалів, цитат, статистичних даних, відповідної галузевої термінології, власних імен, джерел інформації, орфографію, плагіат та іншу інформацію, яка використана у публікаціях, несуть автори опублікованих праць

ISBN 978-966-931-359-1

© Факультет спеціальної освіти та соціальної політики, 2026
© Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2026

СЕКЦІЯ 6. МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ТА УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ ЛЮДЕЙ З ОБМЕЖЕННЯМИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Н.В. Бондар
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри психокорекційної педагогіки та реабілітології
факультету спеціальної освіти та соціальної роботи
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова (м.Київ)

СУЧАСНІ МІЖНАРОДНІ МОДЕЛІ ПРОФЕСІЙНО-ТРУДОВОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОСІБ З ОБМЕЖЕННЯМИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Трудова та професійна реабілітація осіб з обмеженнями життєдіяльності є важливою складовою соціальної політики сучасних держав. Вона спрямована на відновлення або формування професійних навичок, підвищення рівня самостійності людини та її інтеграцію у суспільство. Працевлаштування людей з інвалідністю сприяє їхній економічній незалежності, соціальній активності та покращенню якості життя. У сучасній міжнародній практиці сформувалися різні моделі трудової реабілітації, які мають на меті забезпечити ефективну інтеграцію таких осіб у ринок праці. Найбільш поширеними є моделі підтриманої зайнятості (Supported Employment), індивідуального працевлаштування та підтримки (IPS), а також захищених майстерень (Sheltered Workshops) [1].

Трудова реабілітація — це комплекс заходів, спрямованих на відновлення або розвиток здатності людини до праці після захворювання, травми або внаслідок наявності інвалідності. Вона включає професійну орієнтацію, навчання, перекваліфікацію, адаптацію робочого місця та сприяння працевлаштуванню [2].

Професійна реабілітація є складовою трудової реабілітації і передбачає підготовку людини до виконання професійної діяльності з урахуванням її фізичних і психологічних можливостей. Основними завданнями професійної реабілітації є: визначення професійних можливостей людини; професійна орієнтація; професійне навчання або перекваліфікація; працевлаштування та адаптація на робочому місці [3].

Виділяють основні міжнародні моделі професійно-трудової реабілітації такі, як: медична модель реабілітації, соціальна модель, біопсихосоціальна модель**.**

Медична модель історично була першою системою допомоги особам з інвалідністю. Вона розглядає обмеження життєдіяльності переважно як наслідок захворювання або травми, а головною метою є лікування та відновлення фізичних функцій. Особливості медичної моделі – це домінування

медичного підходу; ставиться акцент на діагностиці та лікуванні; виділяється провідна роль лікаря; переважає орієнтація на відновлення працездатності через медичні заходи. Недоліками цієї моделі є недостатня увага до соціальних і професійних факторів адаптації людини.

Соціальна модель сформувалася у країнах Європи та Північної Америки наприкінці XX століття. Вона трактує інвалідність як наслідок бар'єрів у суспільстві, а не лише як медичний стан. Її основні принципи – це усунення соціальних бар'єрів; забезпечення доступності освіти та праці; антидискримінаційна політика та розвиток інклюзивного ринку праці. У межах цієї моделі професійна реабілітація спрямована на створення умов для повноцінної участі особи у трудовій діяльності.

Найбільш поширеною сучасною концепцією є біопсихосоціальна модель, яка поєднує медичні, психологічні та соціальні чинники. Саме вона покладена в основу МКФ [4]. Ключовими характеристиками даної моделі є оцінювання не лише діагнозу особи з обмеженнями життєдіяльності, а й рівня її функціонування; обов'язкове врахування психологічного стану особи; аналіз впливу соціального середовища на особу; мультидисциплінарний підхід та індивідуалізація реабілітаційної програми.

У Germany діє система професійної інтеграції осіб з обмеженнями життєдіяльності через спеціалізовані реабілітаційні центри та служби зайнятості. Ранній початок професійної реабілітації, професійна діагностика, перенавчання та перекваліфікація, державне фінансування та квотування робочих місць для осіб з інвалідністю визначають її особливості. А також, важливу роль відіграють професійні тренінгові центри та система підтриманого працевлаштування для осіб з обмеженнями життєдіяльності.

Для Sweden, Norway та Denmark характерна модель «активної участі», яка характеризується соціальною рівністю, максимальною інтеграцією в суспільство, здійснюється індивідуальний супровід працевлаштування, адаптація робочого середовища та розвиток дистанційної та гнучкої зайнятості осіб. Особлива увага приділяється підтримці роботодавців та створенню безбар'єрного середовища.

У United States широко використовується модель підтриманого працевлаштування (Supported Employment). Її особливостями виступають працевлаштування на відкритому ринку праці, індивідуальний супровід консультанта, адаптація робочого місця, безперервна професійна підтримка та використання технологій асистивної допомоги. Ця модель особливо ефективна для осіб із психічними та інтелектуальними порушеннями.

Канадська модель інклюзивної зайнятості акцентує свою увагу на розвитку інклюзивного ринку праці; партнерстві держави, роботодавців і громадських організацій, професійному консультуванні, адаптації робочого середовища, розвитку цифрових навичок. Значна увага приділяється дистанційній зайнятості та цифровій доступності.

Сучасні моделі професійно-трудової реабілітації ґрунтуються на таких принципах як людиноцентризм, раннє втручання, мультидисциплінарний

підхід, інклюзивність, індивідуалізація програм, безперервність реабілітації, соціальна та професійна інтеграція, використання доказової медицини, доступність технологій та середовища.

Сучасні міжнародні моделі професійно-трудової реабілітації спрямовані не лише на відновлення працездатності, а й на забезпечення повноцінної участі людини у суспільному житті. Провідною тенденцією є перехід від суто медичної моделі до біопсихосоціального та інклюзивного підходу, що враховує індивідуальні можливості особи, її соціальне середовище та професійний потенціал.

Україна поступово інтегрує міжнародні стандарти реабілітації, зокрема підходи МКФ та біопсихосоціальну модель, що створює передумови для розвитку сучасної системи професійно-трудової реабілітації.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні».
2. Бойко М.Д. Соціальна робота з людьми з інвалідністю. – Київ: Центр учбової літератури, 2019.
3. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка. – Київ: Академвидав, 2017.
4. https://moz.gov.ua/uk

А. П. Гриньків
кандидат філософських наук, доцент,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова (місто Київ)

РИЗИКИ АЛГОРИТМІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Перехід до алгоритмічного управління у сфері соціального захисту є глобальною тенденцією, що вже спричинила кілька резонансних криз у державах ЄС. В умовах, коли Україна активно рухається у напрямі цифровизації, зокрема алгоритмізації в частині верифікації соціальних виплат, а кількість внутрішньо переміщених осіб і постраждалих від війни збільшується, критичний аналіз ризиків даного переходу набуває стає в пріоритеті.

Першою категорією ризиків є алгоритмічна упередженість, яку віднесемо до системних ризиків. Якщо застосовується штучний інтелект та машинне навчання для ризик-скринінгу заявників на соціальну допомогу, можемо зіткнутись із ризиками упередженості алгоритму [6]. Допустимо що виникає системна похибка, яка призводить до несправедливого ставлення до певних соціальних груп, це вже ризик. Справа в тому, що навчаються алгоритми, як правило, на банку даних («історичних»), в цих даних містяться накопичені соціальні упередження (class imbalance). Отже, якщо йти цим шляхом, дискримінаційні патерни минулого відтворюються і посилюються у вже автоматизованих рішеннях майбутнього.